

Türkiye Diyetisyenler Derneği Üyelerinin Çalışma Ortamlarındaki İş Sağlığı ve Güvenliği Koşulları

Workplace Occupational Health and Safety Conditions of the Turkish Dietetic Association Members

Nazlı Deniz Atik¹, Ahmet Taşçı¹, Mehmet Emre Orakçı¹, Mert Eyüpoğlu¹, Sercan Evginer¹, Tahir Metin Pişkin², Ali Naci Yıldız²

¹ Intern Doktor, Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ankara, Türkiye

² Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada Türkiye Diyetisyenler Derneği (TDD) üyesi diyetisyenlerin çalışma hayatına ilişkin özelliklerinin, iş sağlığı ve güvenliği konusundaki çalışma koşullarının ve çalışma ortamı koşullarının saptanması, kamu ve özel sektörde bu koşulların karşılaştırılması amaçlanmıştır. **Bireyler ve Yöntem:** Tanımlayıcı tipteki bu çalışmada araştırma grubunu TDD üyesi, e-posta adresi kayıtlı olan 596 diyetisyen oluşturmuştur. Araştırma Şubat-Mart 2016 tarihlerinde yapılmıştır. TDD Yönetim Kurulu'ndan yazılı izin alınmış, katılımcıların ad ve soyadları alınmamıştır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan 42 soruluk anket TDD yönetimi tarafından e-mail yoluyla gönderilmiş, gelen yanıtlar değerlendirilmiştir. Verilerin analiz SPSS 15.0 paket programı ile yapılmış, hata payı olarak $p < 0.05$ kabul edilmiştir. **Bulgular:** Çalışmada, 596 diyetisyene e-mail yoluyla iletilen ankete 99 kişiden cevap alınmıştır (%16.7). Çoğunluğu kadın olan katılımcıların (%93.6) yaş ortalamaları 35.6 ± 9.4 yıldır; yarısından fazlası (%70.7) lisansüstü eğitim almıştır. Katılımcıların diyetisyenliği tercih etme nedenleri arasında ilk iki sırada ilgi duymaları (%48.5) ve aile/arkadaş isteği (%33.3) yer almaktadır. Haftalık çalışma sürelerinin ortalama 39.9 ± 10.1 saat, günlük oturarak çalışma süresi ortalama 4.83 ± 2.87 saat, günlük ayakta çalışma süresi ortalama 3.03 ± 1.45 saattir. Yaklaşık üçte biri (%33.7) hafta sonlarında da çalışmaktadır. Katılımcıların yaklaşık yarısı (%46.9) çalışma ortamını sağlık açısından uygun bulmamaktadır. Dörtte biri (%25.5) çalışılan birimde iş güvenliği açısından yeterli önlem alınmadığını %24.5'i ise yeterli önlem alındığını belirtmişlerdir. Katılımcıların şiddete maruz kalma durumlarına bakıldığında %66.3'ünün sözel, %58.2'sinin psikolojik, %13.3'nün fiziksel ve %10.1'inin de cinsel şiddete meslek hayatları boyunca en az bir kere maruz kaldığı saptanmıştır. İş sağlığı ve güvenliği alanında eğitim alınmak istenen ilk üç konu ise toplu beslenme alanında özellikle mutfaklarda iş sağlığı ve güvenliği, ilkyardım ve yetişkin eğitimi becerileri ve iletişim olmuştur. Çalışma hayatında en fazla sorun olan konular arasında, iş stresi (%84.8), kişiler arasındaki ilişkilerde sorunlar (%80.8), çalışma pozisyonu (%79.8), kapalı ortamlarda çalışmak (%77.8), sıcak ya da soğuk ortam (%75.8), gürültü (%74.7) ilk sıralarda yer almaktadır. Çalışma pozisyonu, biyolojik etkenlere maruz kalma, iş yükünün fazla olması, iş stresi, iletişim sorunları, haftalık ortalama çalışma süresi açısından bakıldığında kamuda ve özel çalışan diyetisyenler arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p < 0.05$). **Sonuç:** İlgili mevzuat hükümleri gereğince, iş stresi, çalışma pozisyonu ve kapalı/gürültülü ortam gibi iş sağlığı ve güvenliği konularında işverenlerin önlemleri alması gerekmektedir. Bu kapsamda eğitimler verilmelidir. TDD'de konuya ilişkin rehber niteliğinde belge ve eğitim materyali geliştirilmesine katkıda bulunmalıdır.

Anahtar kelimeler: Diyetisyen, eğitim, iş sağlığı ve güvenliği

ABSTRACT

Aim: Aim of the study was to determine some sociodemographic and working life features, working environment and working conditions on occupational health and safety of Turkish Dietetic Association (TDA) members and compare this conditions between public and private sectors. **Subjects and Methods:** In this descriptive type study, research group was 596 TDA members who have registered e-mail address. Research was conducted between February and March 2016. Data was collected with online 42 item questionnaire. Analysis conducted with SPSS 15.0 software package and p-value less than 0,05 was considered statistically significance result. Written permission was taken from TDA and names and surnames of the participants were not taken. **Results:** In the study, 99 of 596 dietitians answered the questionnaire which forwarded by e-mail (16.7%). Majority of participants (93.6%) were women, mean age was 35.6 ± 9.4 and more than half (70.7%) have received postgraduate education. Top two reasons for choosing this job were to be interested (48.5%) and family/friend premise (33.3%). Mean weekly working hour was 39.9 ± 10.1 h, daily work time by sitting was 4.83 ± 2.87 h and daily work time on foot was 3.03 ± 1.45 h. One of third (33.7%) works at weekend and nearly half of participants (46.9%) finds that working environment is inappropriate for health conditions. One in four (25.5%) considers that occupational health and safety measures are insufficient and 24.5% thinks measures are sufficient. Two in three (66.3%) of dietitians were subject of verbal violence, 58.2% psychological violence, 13.3% physical violence and 10.1% of person were subject of sexual violence at least once of their life. Top three topics about occupational health and safety education were occupational health and safety in the catering areas especially kitchens, first aid and adult education and communication skills. Most important problems about profession were work stress (84.8%), relationship problems (80.8%), working position (79.8%), indoor working (77.8%) and hot and cold conditions (75.8%). Statistically significant differences were found between public and private sector on working position, exposure to biological agents, workload, work stress, communication problems and mean weekly working hours subjects. **Conclusion:** In accordance with the provisions of the relevant legislation, it is necessary to take measures about issues like work stress, working position, indoor/noisy working conditions by employer. In this context, education should be given. TDA should contribute to the development of guidance documents and training materials on these subjects.

Keywords: Dietitian, education, occupational health and safety

İletişim/Correspondence:

Uzm. Dr. Tahir Metin Pişkin

Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Sıhhiye Yerleşkesi Altındağ, Ankara, Türkiye

E-posta: drtmpiskin@gmail.com

Geliş tarihi/Received: 11.03.2016

Kabul tarihi/Accepted: 31.03.2016

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (UÇÖ) 1950 yılında yaptığı ortak tanıma göre iş sağlığı “bütün işlerdeki, bütün çalışanların beden, ruhen ve sosyal yönden iyilik hallerinin tesisi ve idamesi, çalışma ortamından kaynaklanan ve çalışan sağlığına olumsuz etki gösterecek durumların önlenmesi, çalışma ortamından kaynaklanan ve çalışanın sağlığına olumsuz etki edecek etmenlerden çalışanın korunması, çalışanın fizyolojik ve psikolojik yeterliliklerine göre işe yerleştirilmeleri ve çalışmalarının devamının sağlanması” özetle işin çalışana uygun hale getirilmesi çabaları olarak tanımlanmıştır (1).

Sağlık çalışanları, çalışma ortamlarında iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin hemen her türlü tehlike ve riskle karşı karşıyadır. UÇÖ sağlık çalışanlarını doktorlar ve diğer profesyonel meslekler, hemşire, ebe, diğer sağlık elemanları, diğer çalışanlar olarak beş grupta sınıflamaktadır (2). Diyetisyenler diğer profesyonel meslekler grubu içinde yer almaktadır ve çok farklı alanlarda hizmet sunmaktadır. Diyetisyenlik, “büyüme, gelişme ve ömür boyu tüm bireylerin sağlığının korunması, geliştirilmesi, yaşam kalitesinin artırılması için beslenme biliminin ilkeleri doğrultusunda bireysel ve toplu beslenmenin plân ve programlarını düzenleyen, besin ögesi, besin ve beslenmeden kaynaklanan sağlık sorunlarını araştıran, değerlendiren, çözüm yolları bulan, var olan besin kaynaklarının ekonomi ve sağlık kurallarına uygun olarak kullanılmasını sağlayan, besin denetimini yapan, bu konularda fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik olarak sağlıklı yaşam biçimlerinin benimsenmesi amacıyla bireyi ve toplumu bilgilendiren, bilinçlendiren, doğuştan ve sonradan oluşan hastalıklar ve diğer özel durumlarda tıbbî ve cerrahî tedavilere uygun, doğal ve tedavi edici besinlerin bileşimlerine göre diyet programı plânlayan, eğitim veren, eğitim programlarını plânlayan uygulatan ve izleyen sağlık meslek alanı” olarak tanımlanmaktadır (3).

Bütün çalışanlar gibi diyetisyenlerin de sağlıklı ve güvenli ortam çalışma hakkı yanında işverenler de bu ortamı hazırlamakla yükümlüdürler. Ülkemizde İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu

(20.06.2012 tarihli, 6331 sayılı), kendi özel kanunlarındaki statülerine bakılmaksızın kamu veya özel işyerlerinde istihdam edilen bütün çalışanları kapsadığından ülkemizde bütün çalışanların bu alandaki hakları yasa ile korunmaktadır (4).

Bu çalışma, Türkiye Diyetisyenler Derneği (TDD)'ne üyesi diyetisyenlerin bazı sosyo-demografik ve çalışma yaşamına ilişkin özelliklerinin, iş sağlığı ve güvenliği konusundaki çalışma ortam koşullarının ve çalışma koşullarının saptanması, kamu ve özel sektörde bu koşulların karşılaştırılması amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür.

BİREYLER ve YÖNTEM

Tanımlayıcı tipteki bu çalışmada araştırma grubunu 15 Şubat 2016 tarihi itibarı ile Türkiye TDD üyesi olan ve e-posta adresleri bulunan 596 diyetisyen oluşturmaktadır. Araştırma 8 Şubat-4 Mart 2016 tarihlerinde yapılmıştır. TDD Yönetim Kurulu'ndan yazılı izin alınmış, katılımcıların ad ve soyadları alınmamıştır.

Araştırma ekibi tarafından oluşturulan anket formu, sosyo-demografik özellikler ve sağlık durumu, çalışma hayatına ilişkin bilgiler ve iş sağlığı ve güvenliği konuları olmak üzere 3 ana başlık, 42 sorudan formu oluşmuştur. Anket formu Google Documents aracılığıyla e-anket formuna dönüştürülmüş, TTD yönetimi tarafından üyelere e-posta aracılığı ile gönderilmiştir. Elektronik posta gönderilen üyeler TDD sosyal medya hesapları üzerinden de çalışma konusunda bilgilendirilmiş ve katılımcılara gün aşırı hatırlatma yapılmıştır.

Araştırmanın değişkenleri yaş, cinsiyet, medeni durum, öğrenim durumu gibi sosyo-demografik özellikler ve çalışılan kurum, çalışma alanı, çalışma süresi vb. çalışma hayatına ilişkin özellikler, iş sağlığı ve güvenliği konusundaki görüşler, iş kazası geçirme, şiddete maruz kalma, eğitim alma isteği olarak belirlenmiştir.

İstatistiksel analizler SPSS (Statistical Package for Social Sciences, version 15.0, Inc, USA) programı

kullanılarak yapılmıştır. Analizlerde sürekli değişkenler ortalama $\pm$ standart sapma, ortanca, en düşük ile en yüksek değer olarak verilmiştir. Kategorik değişkenler sıklık ve yüzdeler ile ifade edilmiştir. Gruplar arası farkı değerlendirmek için kategorik verilerde Pearson Ki-Kare ve Fisher'in kesin testi ve Student t testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi olarak $p < 0.05$ kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırma grubunu oluşturan 596 diyetisyenden 99 kişi ankete yanıt vermiştir (%16.7). Katılımcıların %93.9'u (93 kişi) kadındır ve yaş ortalaması 35.6 ± 9.4 yıldır. Katılımcıların lisans sonrası eğitim durumlarına bakıldığında %43.4'ünün yüksek lisans, %27.3'ünün doktora düzeyinde olduğu görülmektedir. Diyetisyenlik mesleğini en sık (%48.5) tercih sebebi ilgi duymalarıdır. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%71.7) kamu kurumlarında, diğerleri özel sektörde çalışmaktadır ve yarısından fazlası (%57.6) tedavi kurumlarında, %38.4'ü akademik kurumlarda çalıştıklarını belirtmişlerdir. Halen çalıştığı kurumda çalışma süresi ortalama 7.5 ± 7.3 yıldır. Katılımcıların yaklaşık üçte biri (%30.3) halen sigara içmektedir ve yaklaşık beşte ikisi (%38.8) çalışma ortamından kaynaklı bir sağlık sorunu olduğunu (en sık baş, boyun ve sırt ağrıları) belirtmiştir. Diyetisyenlerin üçte ikisi (%66.3) hafta sonu da çalıştığını, çoğunluğu yıllık izin (%71.4) ve düzenli haftalık izin (%76.5) kullanabildiğini belirtmiştir. Haftalık çalışma süresi ortalama 39.9 ± 10.1 saat, günlük oturarak çalışma süresi ortalama 4.83 ± 2.87 saat, günlük ayakta çalışma süresi ise ortalama 3.03 ± 1.45 saat olarak saptanmıştır. Yaklaşık

beşte üçü (%58.2) kazancını yetersiz olarak belirtirken, %71.4'ü mesleğinden memnun olduğunu, %38.8'i kendini sıklıkla yetki açısından kısıtlanmış hissettiğini ve yaklaşık yarısı (%48.0) işini kaybetme korkusu yaşadığını ve dörtte biri (%27.5) işinin sosyal hayatını olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Yaptıkları işten memnun olma sıklığı karşılaştırıldığında lisansüstü eğitim alanlarla (%72.5) almayanlar (%80.0) arasında istatistiksel önemli düzeyde bir fark olmadığı saptanmıştır ($p = 0.595$).

Katılımcıların yaklaşık yarısı (%46.9) çalışma ortamlarının sağlık açısından, %40.8'i ergonomik açıdan uygun olmadığını, dörtte biri (%25.5) çalışılan birimde iş güvenliği açısından yeterli önlem alınmadığını, beşte dördü (%41.8) alınan önlemlerin yetersiz olduğunu, dörtte biri (%24.5) ise yeterli önlem alındığını belirtmişlerdir. Yaklaşık yarısı (%48.0) çalışma ortamının hacim olarak yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Çalışma ortam koşulları ve çalışma koşulları ile ilgili öncelikli ilk üç sorun iş stresi (%85.6), çalışma pozisyonu (%80.4) ve kişiler arası ilişkilerde sorun (%78.9) olarak sıralanmıştır bu üç sorun toplam 688 yanıt içinde de ilk üç sıklıkta belirtilen konulardır (sırası ile %12.2, %11.7, %11.6) (Tablo 1).

Katılımcıların kamu kurumlarında ya da özel sektörde çalışmalarına göre iş sağlığı güvenliği ile ilgili sorun teşkil eden durumların karşılaştırılması Tablo 1'de gösterilmiştir. Diyetisyenler kamu ve özel sektörde çalışma durumlarına göre değerlendirildiğinde çalışma ortamında gürültü, termal konfor, kapalı ortamda çalışma, aydınlatma,

Tablo 1. Araştırmaya katılanların çalıştıkları kuruma göre çalışma ortam koşulları ve çalışma koşulları ile ilgili sorun olduğunu düşündüğü etkenlerin dağılımı (Şubat 2016, Ankara)

Etken	Çalışılan kurum						p
	Kamu		Özel		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
Gürültü	55	80.9	18	66.7	73	76.8	0.13
Termal konfor	57	81.4	17	63.0	74	76.3	0.05
Çalışma pozisyonu	62	88.6	16	59.3	78	80.4	0.001
Kapalı ortam	57	81.4	18	66.7	75	77.3	0.12
Aydınlatma	46	64.8	14	51.9	60	61.2	0.24
Uzun mesai	46	66.7	16	59.3	62	64.6	0.49
Biyolojik ajanlar	34	53.1	8	29.6	42	46.2	0.04
İş yükü	41	59.4	9	39.6	50	52.6	0.03
İş stresi	65	92.9	18	66.7	83	85.6	0.001
İletişim	59	85.5	16	61.5	75	78.9	0.01

Tablo 2. Araştırmaya katılanların almak istedikleri öncelikli üç iş sağlığı ve güvenliği eğitim konusunun dağılımı

Eğitim konusu	n	%* (n=75)	%** (n=317)
Mutfak ve toplu beslenme alanlarında iş sağlığı ve güvenliği	41	54.6	12.9
İlkyardım	38	50.6	11.9
Yetişkin eğitimi becerileri ve iletişim	26	34.6	8.3
Mutfak ve toplu beslenme alanlarında hijyen	25	33.3	7.8
Ergonomik etkenler ve masa başı çalışmalarda alınacak önlemler	25	33.3	7.8
İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yasal düzenlemeler	23	30.6	7.2
Meslek hastalıkları, işle ilgili hastalıklar ve korunma yöntemleri	22	29.3	6.9
İş sağlığı ve güvenliği yönünden yapılması gereken kontroller ve düzenlenecek belgeler	19	25.3	6.0
Biyolojik risk etmenleri ve mesleki bulaşıcı hastalıklar	18	24.0	5.7
İş kazalarının önlenmesi	14	18.7	4.5
İşyerinde şiddet ve önlemler	14	18.7	4.5
Çalışma ortamında risk değerlendirmesi	14	18.7	4.5
Kişisel koruyucu donanım	13	17.3	4.2
Çalışma yaşamı ve beslenme (işçi beslenmesi)	12	16.9	3.8
Acil durum planları ve yangın önlemleri	10	13.3	3.2
Elektrikle çalışmalarda iş sağlığı ve güvenliği önlemleri	2	2.6	0.6
Mobingle mücadele	1	1.3	0.3
Toplam	317	-	100.0

*Bu soruya yanıt veren 75 kişi üzerinden sıklık hesaplanmıştır.

** 317 cevap üzerinden sıklık hesaplanmıştır.

uzun mesai süresi başlıklarında iki sektör arasında istatistiksel önemli farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$).

Kamu ve özel sektöre göre katılımcıların yaşadıkları çalışma pozisyonu (%88.6, %56.9, $p=0.001$), biyolojik etkenlere maruz kalma (%53.1, %29.6, $p=0.04$), iş yükünün fazla olması (%59.4, %39.6, $p=0.03$), iş stresi (%92.9, %66.7, $p=0.001$), iletişim (%85.5, %61.5, $p=0.01$) gibi sorunlar arasındaki farklar istatistiksel olarak önemli bulunmuştur (Tablo 1). Haftalık ortalama çalışma süresi kamu kurumlarında 38.05 ± 10.29 saat özel sektörde ise 45.07 ± 8.02 saattir, bu farklılık istatistiksel olarak da anlamlıdır ($t=3.188$, $p=0.002$).

Katılımcıların üçte ikisi (%66.3) sözel, %58.2'si psikolojik, %13.3'ü fiziksel ve %10.1'i de cinsel tacize çalışma hayatları boyunca en az bir kere maruz kaldığını belirtmiştir. Yaklaşık üçte ikisi (%66.3) çalışan güvenliğini ihlal eden durumları rapor etmeyi bilmediğini belirtmişlerdir. Çoğunluğu (%84.7) daha önce çalışan güvenliğini ihlal eden bir durumu rapor etmemiştir. Katılımcıların çok az bir kısmı (%4.1) iş kazası geçirmiştir. Alt ve üst çalışanlarla sık sık/her zaman sorun yaşayanlar ise katılımcıların %17.7'sini oluşturmaktadır.

Katılımcıların %57.1'i işe giriş muayenesinin,

%30.6'sı periyodik muayenelerinin yapıldığını, üçte ikisi (%66.3) iş sağlığı ve güvenliği eğitimi aldığını, dörtte üçü (%74.5) bu konuda eğitim almak istediğini belirtmiştir. Belirtilen ilk üç eğitim konusu mutfak ve toplu beslenme alanlarında iş sağlığı ve güvenliği (%54.6), ilkyardım (%50.6) ve yetişkin eğitimi becerileri ve iletişimdir (%34.6). Bu üç konu toplam 317 yanıt içinde de ilk üç sıklıkta belirtilen konulardır (sırası ile %12.9, %11.9, %8.3) (Tablo 2).

TARTIŞMA

Çalışanlara sağlıklı ve güvenli çalışma ortamı sağlanması yasal bir haktır ve bu durum iş verimi ile de yakından ilişkilidir. Bu hak ülkemizde de İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (30.06.2012 tarih, 6331 sayılı) ile güvence altına alınmıştır. Sağlık çalışanları da bütün çalışanlar gibi bu kanuna tabidir. Literatürde diyetisyenlerin iş memnuniyeti, tükenmişlik düzeyi, kişilik özelliklerinin çalışma hayatına etkileri vb. konularda çalışmalar bulunmakla birlikte diyetisyenlerin iş sağlığı ve güvenliği sorunlarına ilişkin bir çalışma yapılmamış olması bu çalışmanın gerekçelerinden birisidir.

Tanımlayıcı nitelikte olan ve araştırma grubunu ankete katılım sağlayan TDD üyesi ve e-posta adresi olan 596 diyetisyenin oluşturduğu çalışmaya katılım düzeyi 99 kişi ile %16.7

düzeyinde kalmıştır. Benzer şekilde e-anket yöntemi ile yapılan yurtdışı kaynaklı çalışmalarda katılım düzeyi %30-35 düzeyinde gerçekleşirken, bu çalışmada katılımın düşük olması en önemli kısıtlılığı oluşturmaktadır (5). Benzer konularda ve benzer yöntemle yapılacak çalışmalarda katılım düzeyini artıracak teşvik edici ve daha kapsayıcı yöntemlerin uygulanması sonraki çalışmaların verimini de yükseltecektir.

Katılımcıların yarısından fazlası (%70.7) lisansüstü eğitim almıştır. Ankara'da hastanelerde çalışan diyetisyenlerin çalışma koşulları ve meslekleri ile ilgili sorunları saptamak amacı ile 2010 yılında 94 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmada ise bu sıklık %38.4'dir (6). Bu farklılık Aksoydan ve arkadaşlarının çalışmasının sadece hastanede çalışan diyetisyenler ile sınırlı tutulmuş olmasından kaynaklanmış olabilir.

Çalışmada işinden memnun olanların sıklığı %74.5 iken Amerikan Diyetisyenler Derneği'nin (ADA) 1200 diyetisyenin katılımı ile 2007 yılında gerçekleştirdiği çalışmada bu sıklık %63.5 olarak bulunmuştur (7). Çalışmaya katılan diyetisyenlerin %67.3'ünün (66 kişi) haftalık 40 saat ve üzerinde çalıştığı saptanmıştır. Avustralya'da 346 diyetisyenin katılımı ile yapılan benzer bir çalışmada katılımcıların %63'ü (218 kişi) haftada 31 saatten fazla çalıştığını belirtmiştir (5). Bu değerlendirmeler doğrultusunda araştırmaya katılan diyetisyenlerin haftalık çalışma sürelerinin yurtdışında yapılan çalışmalara katılan diyetisyenlere göre daha uzun olmasına karşın işinden memnuniyet düzeyinin de daha yüksek olduğu saptanmıştır. İş memnuniyetini etkileyen etmenlerin değerlendirileceği daha kapsamlı çalışmalara gereksinme vardır.

Çalışmada katılımcıların önemli bir bölümü (%91.8) kendisini yetki açısından farklı derecelerde kısıtlanmış hissetmekte ve (%92.9) alt ve üst çalışanlarla sorun yaşadığını, katılımcıların yarısına yakını (%48.5) işini kaybetme korkusu yaşadığını belirtmiştir. Aksoydan ve arkadaşlarının (6) çalışmasında ise diyetisyenlerin %48.1'i üst yönetim kadroları ile yaşanan iletişim sorunlarının olduğunu, %44.7'si alt kademeler ile iletişim sorunu yaşadığını belirtmişlerdir. Görev

yaptıkları kurumlara göre ilişkide buldukları kişilerin değişmesi de özellikle özel kurumda çalışan diyetisyenlerin çalışma ortamında kısıtlılık hissetmelerinde önemli bir etmen olabilir (8). İşinden memnun olanların sıklığı lisansüstü eğitim alanlar ve almayanlarda sırası ile %72.5 ve %80.0 olarak belirtilmiştir ve gruplar arasındaki bu sayısal fark istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır ($p=0.595$). Bu farklılık lisansüstü eğitim alma sürecinin yoruculuğu, zorluğu, uzun yıllar süren emek gerektirmesi ve bu süreç sonucunda işten beklentinin daha yüksek olmasından kaynaklanıyor olabilir. ADA'nın çalışmalarında lisans sonrası eğitim alan diyetisyenlerin beledikleri saygınlık ve gelir farkını elde edemediklerinden şikâyetçi oldukları saptanmıştır (8).

Katılımcıların üçte biri sigara içmektedir. İşyerlerinde sigarayı bırakmak isteyenlere destek verilmesi önemli sağlığı geliştirici müdahaledir, iş sağlığı ve güvenliği konuları arasındadır. Bu konuda TDD ilgili kurumlarla birlikte çalışmalar düzenleyebilir. Sigara kullanımının iş stresi gibi konularla ilişkisini saptamaya yönelik daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir.

Kamu ve özel sektörde çalışan katılımcıların çalışma ortamlarına ilişkin en sıklıkla belirttikleri sorun iş stresidir (sırası ile %92.9, %66.7) ve bu farklılık istatistiksel olarak önemlidir ($p=0.001$). Bir çalışmada iş ortamında talebin ve üst kaynaklı kontrolün artmasının çalışanlarda psikolojik stresi arttırmaya neden olduğu vurgulanmaktadır (9). Hemşirelerle yapılan bir araştırmada özel sektör ve kamu çalışanlarının iş stresi düzeyinde belirgin bir farklılık olmadığı saptanmış, iş stresine neden olabilecek nedenler arasında iş ve görev tanımları arasında farklılık olması, görev izolasyonu ve personel yetersizliği vurgulanmıştır (10).

İş yükünün diyetisyenler için sorun teşkil ettiği bilinmektedir (11,12). Bu çalışmada da kamu ve özel sektörde çalışanlar arasında iş yükünün sorun teşkil etmesi açısından istatistiksel olarak önemli farklılık saptanmıştır (%59.4, %39.6, $p=0.03$). Aksoydan ve arkadaşlarının çalışmasında ise kamu ve özel sektöre ait hastanelerde çalışan diyetisyenlerin iş yükü arasında anlamlı bir

farklılık saptanmadığı belirtilmiştir (6). İki araştırma arasındaki bu farklılığın nedeni bu çalışmaya katılanların büyük çoğunluğunun akademik ortamda çalışanlar olması olabilir.

Çalışma verilerine göre iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin sorunların kamuda çalışanlarda daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçta, özel sektörde konunun uzun yıllardır gündemde olması, memurların 2012 yılında yayınlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile kapsama alınmış olması, kamu kuruluşlarında işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı istihdamı zorunluluğunun Temmuz 2016 da yürürlüğe girecek olması belirleyici olmuş olabilir.

Katılımcıların üçte ikisi iş sağlığı ve güvenliği konusunda daha önce eğitim almış ve dörtte üçü de bu ve benzer konularda eğitim almak istemektedir. Birçok eğitim konusu arasından katılımcıların en çok ilgi duyduğu ilk üç ana başlık “Mutfak ve Toplu Beslenme Alanlarında İş Sağlığı ve Güvenliği”, “İlkyardım” ve “Yetişkin Eğitimi Becerileri ve İletişim” konuları olmuştur. Aynı zamanda “Mutfak ve Toplu Beslenme Alanlarında Hijyen”, “Ergonomik Etkenler ve Masa Başı Çalışmalarda Alınacak Önlemler” ve “İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Yasal Düzenlemeler” konuları da yadsınamayacak düzeyde talep görmüştür. Bu konularda diyetisyenlerin hem mezuniyet öncesi hem de hizmet içi eğitim programları için gerekli düzenlemeler yapılmalı ve eğitim çalışmaları yaygınlaştırılmalıdır.

Teşekkür/Acknowledgement: Çalışmanın gerçekleşmesinde katkı sunan Türkiye Diyetisyenler Derneği'ne, Dernek Başkanı Prof. Dr. Muhittin Tayfur'a ve çalışmaya katılan dernek üyelerine teşekkür ederiz.

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Yazarlar ya da yazı ile bildirilen herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Maddi destek/Funding resources: Çalışmanın bütçesi araştırmacılar tarafından karşılanmıştır. Herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

Yazarlık katkısı/Authorship: Nazlı Deniz Atik: Literatür tarama, anket formu oluşturma, verilerin düzenlenmesi

ve analizi, raporlama, Ahmet Taşçı: Literatür tarama, anket formu oluşturma, verilerin düzenlenmesi ve analizi, raporlama, Mehmet Emre Orakçı: Literatür tarama, anket formu oluşturma, verilerin düzenlenmesi ve analizi, raporlama, Mert Eyüpoğlu: Literatür tarama, anket formu oluşturma, verilerin düzenlenmesi ve analizi, raporlama, Sercan Evginer: Literatür tarama, anket formu oluşturma, verilerin düzenlenmesi ve analizi, raporlama, Tahir Metin Pişkin: Literatür tarama, anket formu oluşturma, verilerin düzenlenmesi ve analizi, makale yazma, Ali Naci Yıldız: Literatür tarama, anket formu oluşturma, verilerin düzenlenmesi ve analizi, raporlama, makale yazma.

KAYNAKLAR

1. Bilir N, Yıldız AN. İş Sağlığı ve Güvenliği. 3. Baskı. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları; 2014.
2. ILO (1998). When working becomes hazardous: world of work. September 2009, Available at:<http://www.ilo.org/public/english/dialogue/sector/papers/health/state.pdf> Accessed: 25.02.2016.
3. Diyetisyenlik tanımı. Türkiye Diyetisyenler Derneği Resmi Web Sayfası. Available at:https://www.tdd.org.tr/biz_kimiz.php Accessed 08.03.2106).
4. Korkmaz A, Avsallı H. Çalışma hayatında yeni bir dönem: 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği. J Soc Sci 2012;26:153-167.
5. Ball L, Eley DS, Desbrow B, Lee P, Ferguson M. A cross-sectional exploration of the personality traits of dietitians. J Hum Nutr Diet 2015;28(5):502-509.
6. Aksoydan E, Artıncı G, Kösele E. Ankara ilindeki hastanelerde çalışan diyetisyenlerin çalışma koşulları ve meslekle ilgili sorunları. Beslenme ve Diyet Dergisi 2010;38(1-2):29-34.
7. Sauer K, Canter D, Shanklin C. Job satisfaction of dietitians with management responsibilities: an exploratory study supporting ada's research priorities. J Am Diet Assoc 2010;110(10):1432-1440.
8. Palmer S. Profitable Predictions-Brighten Your Future With Salary-Boosting Opportunities. Available at:<http://www.todaysdietitian.com/newarchives/120108p32.shtml> Accessed:27.02.2016).
9. Aksoy A, Kutluca F. Çalışma hayatında stres kaynakları, stres belirtileri ve stres sonuçlarının incelenmesi üzerine bir araştırma. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi 2005;49:458-486.
10. Vyas K. Job stress study of female nurses working for private and public hospitals from urban area. IOSR Journal of Humanities And Social Science 2014;19(6):1-3.
11. Available at:<http://e-ogrenme.iskur.gov.tr/oyscontent/Courses/Course162/pdf/d/28.pdf> Accessed:27.02.2016.
12. Macklin DS, Smith LA, Dollard MF. Public and private sector work stress: Workers compensation, levels of distress and job satisfaction, and the demand-control-support model. Aust J Psychol 2006;58(3):130-143.